

Dušan Šarotar

Kanada

Odlomek iz romana

Pihalo je od vzhoda, nizko nad morjem, proti hiši, v katero sem se vselil danes zjutraj. Počival sem na nizkem dvosedu, utrujen od letov, s flisom pokrit čez kolena, in poslušal neznane glasove, ki jih je suval veter, kot bi se besede, škripanje tečajev in žvenketanje stekla na samotnih hišah, ki so počivale v temi na oddaljenih otokih, skrili v viharne žepe in se tukaj, pred mojim oknom, skozi katerega sem gledal to namišljeno morje, usuli po tleh. V sobi je bilo hladno, še dolgo se ne bom ogrel, sem pomislil, čeprav je pločevina na električnem radiatorju pokala, kot bi v njem gorel ogenj. Občutek lažne topline je mehčala oranžna luč, ki je plapolala v okrasni peči pod črnim televizorjem, vsake toliko, po tem, ko sem odprl oči in se odtrgal od sanjarjenja, sem v upanju, da so se pločevinasta polena le razžarela, približal suhe roke nemi peči, da bi se vsaj na videz ogrel, a zaman. Potem sem spet odsotno zrl skozi okno in čez cesto v sivo, z ostrimi in nizkimi valovi razpokano površino, kot bi dedič gledal potemnelo slikarijo morskega pejzaža, neznanega ali pozabljenega mojstra, na kateri je po dolgem opazovanju, po tem, ko je podoba že dolgo tega ponotranjil, misleč, da ga na njej ne more nič več vznemiriti, nenadoma odkril nekaj, kar ga je povsem prevzelo, morebiti celo pretreslo, kot bi se v stari morski žanrski slikariji, ki je tukaj, kamor jo je obesil njegov stari oče, visela, še preden je bil rojen, nenadoma prepoznal. V dolgem plašču v nevihti sam sedi na črni kamniti obali, v daljavi se v deževni megli lomi svetloba, ki utripa v svetilniku, močne, ognjene roke strel na temnečem obzorju udarjajo v morje, v zlatem rezu, kot na konici noža, lebdi v zraku težka ladja, ki jo opazovalec z obale zgolj slutí, morebiti jo je zagledal v temnem megljenem madežu, v zastrtem siju oblakov, nad katerimi počivajo luna in tisoče hladnih zvezd, ki edine žarijo nad romantično krajino, kakor čudež, v katerem se lahko edino prepozna. Ozek pas obale med galwajsko poslovno šolo in penzionom, ki sem ga videl iz

sobe v tretjem nadstropju, je bil že povsem črn, tudi valovi, ki so se kot pepel dvigali v bleščavo neba in polivali daleč čez cesto, z morskega sprehajališča niso pregnali tekačev v kratkih hlačah in od vetra napihnjenih anorakih, pred nevihto se niso skrili niti sprehajalci dolgodlakih psov, ki so lajali in na zategnjenih povodcih brskali za spranimi sledmi jutranjega sprehoda. Debele dežne kaplje, ali pa je bilo morje, ki se je pripravljalo na vnovični vesoljni potop, so prale in švigale po oknih, zdaj nisem več mogel ugotoviti, iz katere smeri brije oster in močen veter, čutil sem ga, kako vstopa skozi špranje v okenskih okvirjih, žvižgal je skozi ključavnice, stene so postajale vlažne, po zraku ni letelo nič več, papirji, pasji lajež, ptice, pesek, ogorki, besede, vse, kar ni bilo privezано ali globoko vsajeno v zemljo, je že zdavnaj odpihnilo, razpihalo in zadušilo kot laži. Pod visoko, zibajočo se rumenkasto lučjo, ki je samevala ob cesti kot jambor potapljajoče se ladje in katere svetloba ni več segla do tal, saj jo je spiral dež in ugašal veter, so tekali še zadnji pobesneli psi in premočeni ter izgubljeni tekači, čeprav jih je nebo že pred nekaj urami posvarilo, naj nocoj svojih teles za mir božji ne izpostavljajo milosti neba in vzdržljivosti srca. Eksodus, sem pomislil, sam bom ostal tukaj s svojim nedokončanim rokopisom in domotožjem v naročju, vržen v razburkano morje, ko je ugasnila tudi luč v gluhem kaminu, takrat sem obljubil prvič, kajti, kdo lahko edini ugasne luč izgubljenemu v ledenih valovih, kdo more roditi besedo in jo podariti pisatelju, ki jo hvaležno sprejme in v miru, tišini, zbranosti oblikuje v misel in lepoto za vse nas, sem pomislil, ko sem še drugič obljubil, da bom vse to nekoč opisal, in potem sem to še zadnjič pred svetom in samoto na glas obljubil, ko je v kopalnici veter strgal okno s tečajev in je dež že zalival parket na hodniku, da bom vse to zapisal, tako in nič drugače, kot se je moralo zgoditi, ne po moji in naši volji, če to noč ostanem na suhem. Spominjal se bom te noči, vedno bom mislil na vse moje, ponavljal bom njihova imena kot brodolomec, tako kot zdaj v tej hudi uri, ne bom pozabil, spominjal se bom z isto vnemo in veseljem, kot se rad spominjam lepega in dobrega, sem ponavljal in potonil v spanec. Sanjal sem, ne vem, ali sem se že prebudil, ko sem že začel vestno in predano izpolnjevati svojo obljubo, tako, kot služijo samo najbolj goreči. Zjutraj je še vedno deževalo, redke kaplje so lebdele in se vrtele v prosojni megli, ki se je vlekla čez pusti Atlantski ocean. Hodil sem ob obali, nisem se sprehajal ne tekal, stopal sem odločno, a počasi, bil sem sključen, nagnjen naprej, kot bi se upiral vetru ali neznani sili, ki bi me tiščala nazaj, vztrajal sem, bolj zaradi pogleda, ki se mi je odpiral in ponujal na vse strani, čeprav, ko zdaj pomislim, ne takrat ne zdaj ne morem videti ničesar razen morja, vzvalovanega in vetrovnega morja,

neopredeljive barve, ne rjave ne modre, vsekakor drugačne, kot jo poznam, tudi vonjam, tukaj na Jadranu, ob tej zgodnji uri so se tekači in sprehajalci psov že vračali v svoje domove, pomislil sem, da so to tisti begunci, ki sem jih ponoči videl odhajati, ali pa se eksodus še niti ni končal, tečejo, bežijo od doma, iz tega potapljajočega se sveta, kot so nekoč bežali njihovi predniki v času velike lakote, bežali so na ladjah, pogumni mornarji so jih vozili v podpalubju krhkih in na pol potopljenih bark, bili so sestradani, nemi, bolni in z velikimi bledimi očmi, ki so prav od tukaj, kjer sem stal s toplo črno volneno kapo na glavi, in opazoval, tako kot tisti umirajoči potniki na škripajočih čolnih, zadnji domači svetilnik na zahodni obali njihove takrat že nekdanje domovine. Kajti kdor je bil tistega dne na kateri od mnogih ladij, ki so dnevno zapuščale tukajšnje obale in se prepuščale ledenemu vetru in valovom, bili so ostri, nevarni kot noži za lupljenje krompirja, ki so zdaj počivali v njihovih praznih popotnih torbah in raztrganih žepih kot edino znamenje upanja, da bodo nekoč spet siti, se zagotovo nikoli več ni vrnil, da bi še vsaj enkrat ugledal bledo luč na ustju galwajskega zaliva, kot sem bral na spominski tabli, ki so jo postavili dvesto let pozneje ob stezi proti svetilniku, h kateremu sem se namenil tisto jutro, v spomin vsem mornarjem in družinam, ki so med letoma 1847 in 1853 bežale pred lakoto in smrtjo čez Atlantski ocean. Berem in ponavljam imena stotine ladij, ki so vklesana v kamen, ponavljam, a zdaj, ko pišem, se ne spomnim nobenega več. *Go down to the sea*. Visoka vrata iz nerjavečega jekla, ki so že izgubljala svoj srebrnkasti lesk, kajti morje in sol sta jih že počasi najedla, so bila to jutro zaprta, čeprav sem videl nekaj sprehajalcev, ki so hodili po nizkem asfaltiranem nasipu, ki je vodil čez vzvalovano morje proti utrjenemu otočku, kjer je stal Mutton Light, mogočen bel svetilnik, zadnja domača luč za potnike, ki so odhajali za vedno, kar mi je še vedno odzvanjalo v mislih, zato sem se pred zaporo obrnil in krenil ob obali v drugo smer. Umetni nasip z asfaltirano cesto, ki je povezovala svetilnik z obalo, so nasuli ne dolgo tega, nekoč pred stoletji je namreč svetilnik stal sam sredi morja, kar sem prebral na tablici, ki je visela na vratih, do čeri, na kateri je stal svetilnik, je bilo treba še nedolgo tega veslati ali jadрати, zdaj, ko sem se oddaljeval, se je nasip počasi stapljal z morjem, vsakokrat, ko sem se za hip obrnil, da bi še enkrat uzrl svetilniški stolp, je bil manjši in neznatnejši tudi on, po prehojenem kilometru, dveh, sem lahko v daljavi, daleč od obale, zaznal samo še veliko črno čer, ob katero so z odprtega morja butali valovi in se v visokih belih penah lomili, pršili čez svetilniško kupolo ter, še preden se je dvignil naslednji val, izginili v vetru kot imena ladij iz mojega spomina. Spomnil sem se, da sem prvo jutro, ko sem tukaj potoval

z avtom iz mesta, ob obali opazil velik rumenkast kopališki stolp s številnimi betoniranimi ploščadmi za skakanje v morje. Že tisti hip sem ga želel fotografirati, bil je vznemirljiv, nenavaden, konstrukcija, ki se ni ujemala z morskim pejzažem, šele pozneje sem pomislil, kaj me je v tistem hipu, ko sem kopališki stolp videl prvič, tako pritegnilo, morebiti se je nekje globoko v mojem spominu, kot nema in speča podoba, ki jo čuvam iz otroštva, zganilo nekaj, kar sem povezal s podobo mojega soboškega kopališča, kjer nad olimpijskim bazenom stoji prav tak betonski kopališki stolp, s katerega sem nekoč strahoma skakal, tudi ta mogočni betonski kolos, ki sem ga takrat videl iz avta, se mi je zdel nenavadno velik in visok, kar bi moralo govoriti, sem pomislil, da je morje ob plimi dovolj globoko za skoke, kar bi si z veseljem ogledal, kljub temu da sem bil zdaj, ko sem hodil peš ob obali, v volneni kapi in podloženi vetrovki, Gjini, šofer in priložnostni vodič, ki me je tisto jutro peljal iz mesta, je rekel, da se tukaj ljudje kopajo vse leto, ne glede na temperaturo morja in vreme. Takrat nisem imel priložnosti, da bi fotografiral, ker se nama je mudilo, vremenska napoved je bila namreč slaba, občasni nalivi z grmenjem, če sem prav razumel radijsko prognozo, česar si nisem mogel predstavljati, namreč kako je to tukaj videti, ker sem bil v tej deželi prvič, zdaj je bilo svetlo in jasno jutro, po tem, ko je vso noč strahovito pihalo in lilo, kot bi prišel na konec sveta, to je bil moj prvi vtis, ko sem prejšnjo noč stopil iz letališke stavbe, kjer me je čakal Gjini in me odpeljal v hotel Meyrick. Zapomnil sem si, da je Gjini, naslednje jutro, ko mi je hotel na hitro predstaviti mestne znamenitosti, mimo katerih sva se peljala, omenil Acquarium, veliko stekleno polkrožno stavbo, kjer so na ogled velika in strašna morska bitja, tukaj sem zdaj šel peš, potem pa sem že iz avta prvič zagledal star, mogočen rumenkast pomol s skakalnicami, tako kot zdaj. Prečkal sem cesto in stekel proti cilju. Začuda je prav takrat posijalo sonce izza visokih razpihanih oblakov in razsvetlilo na videz opuščeno mestno kopališče. Tik ob cesti, pod betonskimi stebri, ki jih je nagrizlo morje in spralo nekdam rdeč omet z rumenimi okrasnimi črtami, kar je bilo še videti na senčni strani, so bile slačilnice, brez kabin, vrat ali pregrad, iz zidu so štrleli le obešalniki, na katerih so visele hlače in srajce, pod golo betonsko klopjo pa so bili zloženi ženski in moški usnjeni čevlji ter v njih lepo prepognjene nogavice, ali pa so obleke ostale za tistimi, sem pomislil ob pogledu na zapuščeno slačilnico, ki se niso več vrnili iz morja, tako kot oni, ki so jim postavili spomenik pred svetilnikom na drugem koncu sprehajališča. Ljudje se res kopajo, sem pomislil in se razveselil, da bom morebiti imel priložnost videti kak skok v hladen in vzvalovan Atlantski ocean, čeprav me je ob misli na plavanje kljub soncu, ki je žarelo kot

bela pega na modrem očesu, zazeblu. Usedel sem se na črne vlažne skale pod pomolom in opazoval mimohod redkih kopalcev in kopalk, vsi so bili starejši meščani, ki so se tukaj verjetno kopali že od otroštva, stopali so tiho, vzravnano, s trenirano držo plavalcev, moški v preprostih modrih platnenih kopalkah do kolen in gospe v črnih enodelnih plavalnih kostumih, vsi s tesno oprijetimi gumijastimi kapicami na glavah, drug za drugim so stopali, pravzaprav je bilo v njihovem koraku slutiti nekaj zadržanosti, kot bi z lastno voljo in mislijo upočasnili gravitacijo, ki je z vsakim gibom telesa, ko se je približevalo robu pomola, slabela, zdaj bi že lahko stekli ali skočili daleč čez rob sveta, vendar so stari, izkušeni plavalci korak nenadoma upočasnili, ne zato, ker bi se bali mrzlega morja, sem pomislil, ampak, kakor se mi je dozdelo pozneje, ko sem jih še vedno videl v svojih spominih, ker je bilo v njihovem odnosu do morja, do sveta nekaj ritualnega, posvečenega, aristokratskega in svobodnega hkrati, tisto nekaj, kar je bilo zagotovo vpisano v kosti in mišice, v duše teh zgodnjih pomladnih kopalcev, še preden so se prvič v življenju vrgli v morje, zdaj, ko sem jih opazoval, ležeč na skali pod pomolom, so šli po betonski ploščadi kot na promenadi, ki ni bila namenjena nikomur in ničemu drugemu razen treningu, vadbi duha in veselju do morja, tako jih še danes spremljam v spominih, kot takrat, ko sem jih opazoval prvič, do zarjavelih železnih lestev, ki so se strmo spuščale v vzvalovano morje. V naslednjem hipu so se brez pomišljanja ali vzdihov ob stiku z ledenim morjem, ki se je zaganjalo v njihova nepokrita telesa, drug za drugim pogumno spustili v morje. Počasi so zaplavali, videl sem samo njihove čepice, kako se dvigajo in spet spuščajo nad gladino. Niso plavali daleč, samo nekaj močnih in počasnih zamahov, obrat, za trenutek so z razširjenimi rokami zalebdeli na hrbtu, mrtvaki, potem pa so se z isto neuklonljivo držo dvignili po lestvi iz morja na mrzel veter. V slačilnici so se brez sramu ali glasnih komentarjev slekli in preoblekli v svoja mestna oblačila ter še z mokrimi lasmi zapustili kopališče in se vrnili k svojim vsakdanjim opravkom, tako kot verjetno že leta in desetletja dolgo. Sonce se je spet naglo skrilo za oblake, med valovi, ki so se brez počitka zaganjali čez pomol, so plavale temne sence neba, stolp s skalalnicami, s katerih danes nihče ni skočil, je v hipu izgubil poletno čarobnost, počitniško brezdelnost in sanjarije, namesto njih je splaval na površje vonj po zapuščenosti, postani morski travi, ki je v kupih ležala na produ, kar je zame tisti praznični dan, ki sem se ga odločil preživeti tiho, odelo v drugačno vzdušje, pomislil sem, ko sem vstal, blaten in premražen od mokrega peska in morja, ki je pršelo čez pomol, poleg tega je začelo deževati, še preden so se razgubili zadnji kopalci, torej, danes sem star

petinštirideset let in ta dan si bom po nečem zapomnil. Videl sem velik tanker, pogreznjen v razburkano morje, ki je počasi plul iz zaliva, do večera bo že daleč na odprtem morju, sredi brezdanje ravnine, daleč od zadnjega domačega svetilnika, a ta ladja se bo nekoč zagotovo vrnila, sem prepričan. Rdeča toyota, s katero me je Gjini peljal v Clifden, takrat sem prvič videl kopališki stolp, kamor sem bil namenjen za nekaj dni, da bi v miru dokončal svoj rokopis, se je ves čas izgubljala na ozki in vijugasti cesti, ki se je vzpenjala in spuščala, obdana z nizkimi kamnitimi zidovi, skozi pusto, požgano in prazno connemarško pokrajino. Trava je bila nizka in poležana, rumenkasto rjave barve, drevesa, nekdanje bohotne zelene gozdove, ki so pokrivali velik del otoka, so posekali Angleži med stoletno okupacijo, je rekel Gjini, redke hiše ob prazni cesti, vse nizke in bele, ki raztresene ležijo po vetrovni deželi, so bile videti, kot bi bile zapuščene, okna so bila zapahnjena z modrimi, zelenimi ali rdečimi težkimi lesenimi okvirji, za kamnitimi zidovi, ki so se vlekli kilometre daleč po pokrajini, od morja in daleč čez gole griče, na katerih so ležali gosti in negibni beli oblaki, tukaj ni nič, je rekel Gjini, ko sva se ustavila na razpotju popolnoma enakih cest, ozke table s puščicami so označevale enake poti v vse smeri, kamor koli bi zavila, bi prišla v Clifden, toda katero cesto med povsem enakimi izbrati, namreč lahko bi potovala po zaviti in ozki cesti, ki se počasi vije tik ob morju, dolžine te ceste ne more nihče izmeriti, je preklinjal Gjini, imela sva možnost zapeljati se po slabi in na pol zapuščeni cesti čez kamnito pokrajino, kot bi potoval po Luni, je spet zaklel Gjini, on pa bi rad našel novejšo, širšo in predvsem hitrejšo cesto, ker se nama mudi, je rekel, najprej v trdi, priučeni angleščini, ki se je je naučil ob prihodu v svojo novo domovino, potem pa so mu vedno pogosteje zletele iz ust, potem ko je živčno odgovoril na nekaj telefonskih klicev, žena, je samo rekel, torej potem je preklinjal v enozložni, trdi in odrezavi albanščini. V Galway sem prišel pred enajstimi leti, ko sem se preselil, nisem znal niti besedice angleško, vse, kar vem in imam, sem se naučil in ustvaril tukaj, to je nenavadna, lepa in v mnogočem prekleta dežela, je rekel, tukaj nič ne štima, je rekel Gjini in naglo zavil desno, kot bi se naposled odločil, čeprav ni bil niti malo prepričan, da je to prava cesta. Mudi se mi, je rekel, ob treh imam pomemben sestanek, tega ne smem zamuditi, danes se odloča o moji prihodnosti, razumeš, je rekel, danes se odloča o mojem življenju, je rekel in me pogledal v oči. Rdeča toyota je za hip sama in brez nadzora drvela med črnimi zidovi, poskakovala čez globoke luknje, ki sta jih v grob asfalt izvrtala veter in nenehno deževje, ki je zdaj še ležalo skrito nekje v negibnih oblakih, ki so naju opazovali, ali pa tudi ne, na vrhovih pustih, temnih gričev. Tukaj

ne moreš napovedovati vremena, vedno je isto, nepredvidljivo, spremenljivo in po svoje enolično, brez snega, brez toplega sonca. Zato pa tukaj ljudje dneve in noči posedajo po temnih in umazanih pubih, je sklepal Gjini, moj šofer in priložnostni vodič. Nasmehnil sem se, boš že videl, je rekel roteče, jaz vem, tukaj sem že enajst let, da lahko preživim sebe in družino, delam po petnajst, šestnajst ur na dan, medtem pa ti ljudje tukaj mislijo samo na viski in pivo, z nikomer se ne moreš nič zmeniti, tukaj ne poznajo ure, tako kot ne morejo napovedati vremena, pustijo te čakati ure in ure, tako kot včasih sije sonce, tako vedno med tem tudi dežuje, to je za tujce prekleta dežela. Kislo, nekoliko zadržano in ne preveč prepričljivo sem se nasmehnil, nisem mu verjel, ničesar mu še nisem hotel verjeti, kako bi le naj, tukaj sem bil prvič, to je bil šele moj prvi svetel, čeprav zlovešče napovedan dan, on je bil emigrant, tujec iz dežele, o kateri sem vedel le iz pripovedovanja, o njej sem vedel le tri besede: Skenderbeg, ljudski junak, na pol mitološki lik, ime katerega sem znal zlogovati pravzaprav bolj zaradi znamke težke in strašne žgane pijače, ki sem jo nekoč že okusil, to je bil moj edini realni in fizični stik s to skrivnostno balkansko deželico, no, če bi jo sodili zgolj po tem, bi tukajšnjim ljudem zagotovo bila všeč, seveda po Gjinijevih besedah, poznal sem še nekaj bizarnih podrobnosti o nekdanjem diktatorju Enverju Hodzi, predvsem o njegovi nepredstavljeni krutosti, o čemer mi bo Gjini pozneje še veliko pripovedoval, in seveda sem vedel za edino svetlo ime iz njegove zakotne dežele, ki mi je bilo tudi osebno blizu, ker je tesno povezano z mojim delom in na neki način tudi z razlogom, zakaj sem se znašel tukaj, sredi na videz opustošene pokrajine, z grožnjo skorajšnjega potopa za vratom, ko se bo kmalu odločalo o življenju in smrti albanskega emigranta, torej o usodi vseh nas, ki smo bili v tistem trenutku na neznanih krajih, v prostorih brez imena in spomina, prepuščeni zgolj tihim priprošnjam, milosti neba in vremena, večnemu ponavljanju imen naših bližnjih, dragih in ljubih otrok in žena, torej edino svetlo ime, s katerim sem se lahko postavil pred Gjinijem, da ne bi izpadel bedak in prevarant, je bilo ime pisatelja Kadareja. Ja, je rekel, Kadare je velik, zvenelo je prepričljivo, zanj, zame in za ves tukajšnji neobljudeni svet. Kot bi rekel suhim travam, črnemu kamenju in oblačnemu vremenu, da naju varuje njegovo ime. Potem se je le za kratek trenutek ulila ploha, cesta se je razširila v hipu, ko je posijalo sonce, na asfaltu so sijali veliki beli oblaki, ki so plavali čez kristalno modrino, po kateri sva se vozila, kamniti zidovi so se razmaknili in zbežali nekam pod hrib, kjer se je megla počasi trgala v velike bele pole nepopisanega papirja, kot bi me opominjali, naj ne pozabim, zakaj sem potoval tako daleč. Poglej, me je opozoril šofer, ki je zadnje kilometre vozil vse

hitreje, zdaj pa je naglo upočasnil in se ozrl proti desni, nekam v ozko kotlino, ki se je vila daleč stran od glavne ceste, tam notri, ob stari cesti v Clifden, stoji ob jezeru Kylemore Abbey, kar sem lahko tudi prebral na obcestni tabli, ja, sem rekel, ime mi je še nekaj časa odzvanjalo v ušesih, bilo mi je nekako znano in domače in hkrati veličastno tuje, tukaj sem bil že nekajkrat, čudovita graščina, je rekel Gjini poznavalsko, o njej sem med študijem na univerzi v Galwayu, bil sem že v tretjem letniku, ko sem lahko že tekoče pisal v angleščini, je ponosno poudaril, napisal raziskovalno nalogo, tukaj, med temi neobljudenimi gorami in vlažnimi, močvirnatimi dolinami, ki pa so po svoje tudi lepe, namreč v tistih dneh sem jih dodobra prehodil in tako rekoč prečesal na dolgih, dolgih jutranjih sprehodih, takrat, ko so ti razvajeni irski študentje brez pravega odnosa in veselja še spali, namreč že takrat sem opazil, da so jih od vsega najbolj zanimali samo zakotni pubi, pravzaprav je bil takrat tukaj samo eden in še ta oddaljen od graščine vsaj slabo uro hoda, hvalabog, tako da so lahko vanj bežali samo zvečer, je rekel Gjini in se nekam zadržano nasmehnil, torej tu smo ostali nekaj dni ter intenzivno raziskovali impozantno graščino in njeno okolico. Ti vse veš, sem pomislil, ko je Gjini rekel, da je ob svojem prihodu v Galway, ko ni znal niti besedice jezika, je spet ponovil, najprej opravljal priložnostna dela, na avtobusni postaji, za vogalom hotela, kjer me je danes pobral, je prodajal sendviče, ponoči čistil pisarne in podobno, dokler se ni naučil toliko angleščine, da je opravil jezikovni preizkus ter se nato redno vpisal v študijski program irske kulturne dediščine, nekaj med zgodovino, arheologijo in etnologijo, mi je poskusil pojasniti bolj slikovito. Zato so me izbrali, da te tukaj vozim in vodim, je rekel. Kylemore Abbey, je rekel, kot bi zlogoval, reševal križanko in se mu ne bi izšlo število črk v ustreznih poljih, ali pa je v zvezu besede, ki jo je seveda naglaševal nekoliko po svoje, šele zdaj odkril nekaj, kar bo mnogim tukaj ostalo za vedno skrito, Kylemore Abbey, sem ponovil v mislih še jaz, da ne bi pozabil, čeprav sem bil prepričan, da sem za ta kraj, nekje ob temnem jezeru, skritem pod gorami, že slišal, ko sem si na hitro ustvaril sliko, domišljjski kroki, pisateljsko metodo, podobno kot to počnejo slikarji, od katerih sem se morebiti tega tudi naučil, kroki torej običajno uporabljam pri komponiranju svojih tekstov, to je edini razlog, sem pomislil, zakaj se zdaj tukaj vozim, a zato potrebujem mir, počivam, ne spim niti nisem buden, ko sestavljam kompozicije iz stavkov, primikam in obračam besede, poskušam oceniti dolžino teksta, nekje globoko zadaj se mi besedilo obarva z različnimi barvami, po navadi so črne linije dolge, goste, potem jim sledijo čiste bele ploskve, ki pa so polne pomena, breztežnega pomena, poglavja se prelivajo od rjavih, sivih,

zelenih do temno rdečih tonov, vedno višje, ko opazujem nastajajočo notranjo krajino, ki jo še vedno berem kot besedilo, ki se v tistem mimobežnem trenutku, neznatnejšem od tega imenovanega trenutka, ko pišem tole vrstico, rojeva nekje globoko, naplavlja ga kot oddaljene valove, ki morebiti ne bodo nikoli dosegli mojega pogleda, nosijo jo oblaki brez imena, sence z imeni in priimki, a brez teles, in vse to se potem počasi, kot v tihi sanjariji, preoblikuje v reliefe, pejsaže, portrete, v zemljo, v nenehno širjenje vesolja, ki jih potem nekoč, ko so se že zdavnaj umaknili iz vidnega sveta, spet prikličem iz spomina, in šele takrat zmorem nekaj te lepote, ki mi jo je bilo dano videti v mojem času, ujeti v črke, besede, stavke, poglavja, zadržati v prostoru, tako, kot je tudi mene nekaj priklicalo iz spomina in me zadržalo v tem življenju, me je spreletelo, takrat se je nenadoma pokrajina pred nama razprla v široko, svetlo dolino, ki so jo na robovih krasile razpletene preproge zlate trave in obkrožali goli skalnati robovi gora, nad katerimi se je svetila le prozorna, jasna in neskončna modrina. Ob cesti, ki je vodila skozi kraj, ki ni bil ne mesto ne vas, je v osončen zgodnji popoldan izstopajoče štrlela samo temna kamnita cerkev, na drugi strani ceste sem videl prazno bencinsko črpalko z bahavo velikim napisom Topaz, potem se je cesta naglo dvigala, tako da čez klančino nisem videl ničesar več, tam bi se lahko skrival Eldorado, pa tega ne bom mogel nikoli odkriti, sem pomislil, o njem bo večno govorila in pričala samo meni ljuba Poejeva pesem. S pospeškom, kot bi zapeljal čez ciljno črto po dolgi avtomobilistični dirki, je Gjini z glavne ceste zapeljal na veliko asfaltirano dvorišče. Ustavila sva se ob nizki podolgovati stavbi, z dolgo dvignjeno betonsko ploščadjo spredaj, na zidu je visela velika tabla z imenom kraja Clifden, pročelje je bilo obito s sveže prepleskanimi lesenimi deskami, pod pločevinastim nadstreškom, ki je pokrival polovico ploščadi, je nekdo skrbno razpostavil nekaj novih kavarniških mizic, zdaj so še samevale na belem soncu, ki je posijalo kmalu po nevihti, zdelo se mi je, da sem prispel na zarobno podeželsko železniško postajo, kjer se že veke dolgo ni ustavil noben vlak, a tirov, oblakov pare izpod pregretyh lokomotiv, žvižganja piščalk in predvsem potnikov s torbami, ki bi posedali ali se v pričakovanju prestopali po ploščadi, ni bilo nikjer, tukaj ni bilo videti nikjer nikogar, bil sem zadnji, ki je pripotoval, slutil sem, da so tukaj ostali samo duhovi in zgodbe, skrite, zavite v molk hiš, zakopane v grobove, ujete čepijo v knjigah, odplaknila jih je povodenj, požrla mogočna narava, ki je počasi in nezadržno jemala vse, kar je nekoč ustvarila kultura, a upal sem, da se motim, kljub temu da sem bil tukaj zato, da bi našel mir za delo, si vseeno nisem želel, da bi bil zadnji in edini potnik, ki še čaka na vlak, ki nikoli

ne odpelje. Voda, ki je ostala na mizah po zadnji nevihti, je počasi kapljala po tleh, drobne solze so se lesketale kot razsute frnikule, ki so padle iz igrivih otroških rok in se odkotalile s perona na železniške tire, pozneje, ko sem se nekoč spet spomnil nanje, se mi je zdelo, da so mi na lice priklicale nepričakovan in topel nasmeh, ki me nosi še danes, torej takrat sem stal s torbo v rokah sredi praznega dvorišča, ne vedoč pravzaprav, ne kod ne kam, ko je Gjini že dolgo drvel na sestanek, morebiti s tistim zadnjim vlakom, ki sem ga pravkar zapustil, rdeča toyota je vijugala med kamnitimi zidovi, morebiti vijuga še zdaj, ko pišem te vrstice, človek, albanski emigrant, bo večno hitel kot Sizif na poslovni sestanek v mesto, na katerem se bo odločalo o njegovem življenju in smrti, kot mi je rekel prej, bil sem prepričan, da bo tokrat zagotovo zamudil, saj se v eni sami uri ne bo mogel vrniti v mesto, ali pač, saj tukaj se ne moreš na nikogar zanesti, pustijo te čakati, ure dolgo, tudi če prihaja smrt, je rekel Gjini. Bilo je že pozno popoldne, dolge goste sence so že skoraj povsem prekriale dvorišče, osončena je ostala samo še dvignjena ploščad, ki je nekoč res služila kot železniški peron, kar sem zvedel kmalu, ko sem se z velikim kovčkom na kolesih in s torbami na ramenih oglasil na recepciji. Za dolgim pultom, ki je stal v poltemi hotelskega preddverja, je sedela receptorka in vase zatopljena brskala po kupih papirja. Bil sem očitno redek, morebiti edini gost, ki je prispel ob tej uri, danes, ta teden, namreč nikjer ni bilo nikogar razen naju dveh, ki sva bila zatopljena vsak v svoje misli. Številne nizke mize in globoki naslanjači ter dvosedi, ki so bili lepo razporejeni od pulta do velikih oken, zastrtih z dolgimi belimi zavesami, ki so v pravih in lepo poravnanih gubah padale do tal, kot morski valovi ob plimi, so me spomnili na številne slikarije, ki sem jih videl tukaj, vse je bilo negibno, tiho, čeprav sem imel občutek, da od nekod zadaj, iz nekega drugega prostora, prihaja glas, šum iz radijskega sprejemnika, stiššan, vendar ga zato nikoli ne ugašajo, ne v dnevni ne v nočni izmeni. Tisti radijski šum, nekaj med govorico, glasbo in kaosom, me spremlja še danes, ko pišem te vrstice, verjamem, da ga bom slišal, tudi ko bom sedel v tišini in bom že opravil delo, mogoče takrat še najbolj, kot bi se ojačal v mojem spominu, in spet bom videl svetlobo, ki se je ujela v gube, naborke zaves, ki so postajali vedno bolj temni, sivkasti, kot morje pod nevihtnimi oblaki.